

Forfatter: Drachmann, Holger

Titel: Udrag fra Forskrevet

Citation: Drachmann, Holger: "Forskrevet", i Drachmann, Holger: *Forskrevet*, udg. af Lars Peter Rømhild, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 644. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-drachmann14val-shoot-idm140708758696816/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Forskrevet

ske oprigtig og forklarer halvdelen af hans Højre-svingning i – og en smule før – 1880'erne; den anden halvdel forklares af jævn opportunisme hos en fri skribent på markedet, samt personlige svagheder og hævnfølelser.

Med al sin gemytlighed var Drachmann som bekendt heller ikke som digter fremmed for den heroiske gebærde. Når den her i romanen udfoldes så voldsomt til allersidst, må det forstås i det nationale århundredperspektiv, som begynder ved Kongedybet 1801 (se 2.II.3, s. 472!) og i 1864 efterlod landet lemlæstet og meget formindsket. I sporet af Danmarks nederlag kom den side af forfatningskampen – fra 1870'erne og århundredet ud – hvor man stredes om militærbevillingerne, specielt til Københavns befæstning. I romanen optræder Annette blandt Højres »kanondamer« (2.II.8), hvad der kan forekomme at stemple sagen negativt; til samme arrangement ses imidlertid også den gamle kaptajn, der huskes som bevarer af den demokratiske frihedsånd fra 1848 (se 1.III.8). På modsat hold af officerernes og aristokraternes Højre kan bemærkes bl.a. redaktør Bentzen, som udebliver fra forsvarsfesten: han er venstremand. Og venstretyper i flere afskygninger ses ikke mindst i pressen, men også venstre side af kvindefronten er repræsenteret ved »Jaguaren«, Bentzens tapre veninde.

I øvrigt er der ikke meget rigsdagspolitik i romanen: Politiken indgår i kulturbilledet – det historiske længdesnit fra Sjette Frederik og fremad: »vort Aandslivs Guldalderidyl op imod fin de siecle« (2.II.4, s. 481 – det sidste udtryk har været topmoderne i 1890). Der er dog rigsdagspolitik og endda revolutionære optøjer under valgkampen i kobstaden, beskrevet af Ulf (2.III.10-11) med sarkasme og bitterhed – han har just sammen med Edith læst om den franske revolution og de revolutionæres forsvar af fædrelandet og friheden: hun var begejstret som en fylgje for det revolutionære folk, og han skrev den strofe, der indleder den opmærende sang i Gerhards slutvision (2.III.10, s. 576, sml. 2.III.13, s. 592).

Denne vision er jo nok en angstdrøm med minder fra 1864 (og, som nævnt, 1807); men det er også en ønskedrøm om at forene Højre og Venstre. Hvor pueril denne drøm har forekommet

læsere i 1890, gad man nok vide. Forfatteren Karl Larsens anonyme skrift *Dømmens Dag* (1908) med dets forbløffende nøjagtige beskrivelse af en tysk besættelse af København, som den kom 9. april 1940, er et stykke anti-horupsk og anti-pacifistisk litteratur, som begræder æren, men ikke tror på hverken folket, pressen eller politikere. Nutidige læsere, der ikke fikserer på 9. april 1940, men nok husker modstandsbevægelsen under den tyske besættelse 50 år efter Drachmanns roman, kan komme i tanker om en senere analogi, hvor yderste højre og yderste venstre var de første, der gik til modstand. For Drachmann har tanken eller drømmen været at overvinde den opslidende Højre-Venstre-strid, i hvilken han selv først havde stået yderst til venstre og nylig langt til højre – omvendt hans forbillede i Frankrig, nationalskjalden Victor Hugo – og haft det rigtig ubehageligt. Gerhards opbrud fra svingerfamilien repræsenterer den reaktive side af Drachmanns ubehag, mens visionen til slut trods al gru rummer en positiv ønskedrøm.

Højre er aftegnet med et flertal af sociale typer: fra aristokratiet og embedsaristokratiet (Ulf's far) og officererne til de unge grossererere omkring Halvvig. Gejstligheden er også med her – ligesom frivoliteten. Venstre er som nævnt især pressens folk. Ikke så få af figurerne er tegnet efter model; og det har, som antydnet i 1888-brevet til Viggo Drewsen, i hvert fald i nogle af tilfældene været meningen, at læserne skulle genkende modellerne, inklusive selvportrættet som Ulf; visse genkendelser har været reserveret en mere privat kreds. De fleste af modellerne var for øvrigt i live i 1890, så romanen læstes med nyfikenhed og delvis mere heftige følelser (sml. nedenfor om »Modtagelsen«). En mere eller mindre privat kreds har kunnet se flg. modelforhold:

Ulf/Gerhard: Holger Drachmann.

Edith: Amanda Nilsson.

»Skyggen«: Drachmanns afdøde beundrer farmaceut Wiese.⁷

Achlaitner: musiker Etlinger i Kehlets etablissement.⁸

Straks i kafescenen (1.1.2, s. 24f.) introduceres politisk-litterære figurer, som det tydeligvis har været meningen at datidens læsere skulle opfatte som portrætter: